

IZ ŠKOLSKE PRAKSE

GOVORNE VJEŽBE U NAŠIM SREDNJIM ŠKOLAMA

Govorne vježbe sa našim učenicima čine posebno područje rada u nastavi materinskoga jezika. Kao i za pismene vježbe, i ovdje treba mnogo ljubavi, znanja, umješnosti i metodike kod nastavnika. Cilj nastave hrvatsko-srpskog jezika nije samo savladavanje pismenosti pomoću gramatike, pravopisa, školskih i domaćih zadaća, referata; cilj nije samo gomilanje literarnih podataka i što šire poznavanje lektire. Uz ovo dvoje stoje još i govorne vježbe, kojima, kako izgleda, posećujemo najmanje pažnje.

Učenici nam iz srednje škole izlaze ipak prilično pismeni i sa dosta znanja iz lijepe književnosti, ali zato u velikoj mjeri s govornim nedostacima, koji su im smetnja kasnije u čitavom životu. Škola im ne pruža u osam godina rada ono, što im je dužna. Istina, programi savjetuju i ukratko izlažu važnost govornih vježba, ali nigdje precizno ne utvrđuju plan ni način, ni raznovrsne oblike rada u tom pogledu. Ostavlja se nastavniku, da prema svojoj uvidavnosti i savjesnosti zahvaća, kako zna i umije, u vježbe s učenikovim govornim izrazom. Savjestan nastavnik uopće neprestano vodi borbu i sa nedostatkom vremena. Šta je to četiri sata sedmično u višim razredima: i za svu ogromnu literaturu, i za pismene, i za usmene vježbe?! Pa ipak, svega se treba dodirnuti i o svemu pred razredom reći korisnu riječ.

Evo brzog pregleda građe, koju razumijevamo pod izrazom govorne vježbe. Tu je: *glasno čitanje, dobro akcentiranje, prepričavanje, opisivanje, usmeno reproduciranje a) perceptivnih elemenata, recitacija, referat, predavanje, koje se čita ili slobodno govori.*

Dodajmo svim ovim oblicima govorenja svu ljepotu estetskog i logičnog doživljaja, kao što su: *izrazitost čitanja i govorenja, logičnost, intonativnost, prirodnost, modulacije glasa, boju glasa, osjećanje interpunkcije, rečenični akcent, fonetsku preciznost glaso-*

va, dinamiku riječi i rečenice, retorsku snagu, varijaciju dijaloga i bogat rječnik. — Koliko raznolikosti, koliko posla nad pravilnom obradom jednog štiva, izlaganja, slobodnog govorenja!

U stara vremena imali su u školama sate retorike i poetike. Čak i na završnim ispitima kandidati bi držali slobodne govore ili čitali svoje pjesme. Sjetimo se Puškinove recitacije pred Deržavinom! Govorništvo je bila cijenjena umjetnost i vještina. Kod starih Grka i Rimljana govornici su slavljani kao heroji. Nažalost, naše današnje škole zanemarile su govorništvo, bolje reći, odbacile ga.

Začudo, u moderna vremena ipak su retoriku kao predmet imale u planu neke škole. To su bile vojne akademije. U staroj Jugoslaviji predavač govorništva u Vojnoj akademiji u Beogradu bio je naš omiljeni komediograf Branislav Nušić. Njemu imademo zahvaliti za, valjda, jedini veliki priručnik govorništva s odličnim primjerima.

U našim školama govorenje i čitanje učenika ne zadovoljava. Previše ima mucavosti, nedorečenosti, nepotpunosti, rđave artikulacije, neprirodnosti i bezbroj interpolacija i uzrečica, kao što su: »ovaj« — »onaj« — »dakle« — »no« i tako dalje. Vrlo je malen broj učenika, koji čita s osjećanjem i logičnim unošenjem u tekst ili koji može besprijeekorno da se slobodno izražava. Dosta je za tu pojavu kriv i sam sistem rada u razredima. Brzina, velik broj đaka, nastojanje da se radi s cijelim razredom, — sve to razbija svu potrebnu mirnoću i pribranost za šire razvijanje govora i duže čitanje.

Naši učenici pored toga najviše čitaju vizualno, dok im govorna i slušna oruđa i osjetila miruju. Da bi se ta jednostranost uklonila, dobro je, da nastavnik ističe potrebu *glasnoga* čitanja odabranih mjesta, lijepih opisa, rječnički bogatih djela, jer se na taj način u podsvijest usađuju čitavi izrazi, nove riječi, ljepota slikovita stila. Osim toga zaposlena su u isto vrijeme kod učenika tri osjetila: vid, sluh i govor! Za